

THỰC TRẠNG PHÁT TRIỂN DU LỊCH SINH THÁI CỘNG ĐỒNG Ở CỒN SƠN, THÀNH PHỐ CẦN THƠ

TRỊNH CHÍ THÂM, TRẦN THỊ MỸ ĐỨC

Tóm tắt: Du lịch sinh thái cộng đồng (DLSTCĐ) có xu hướng ngày càng phát triển, trong đó chủ yếu là người dân địa phương đứng ra thực hiện. Với việc sử dụng các phương pháp khảo sát thực địa, phỏng vấn du khách và người dân làm DLSTCĐ, bài báo nhằm đánh giá thực trạng phát triển du lịch sinh thái cộng đồng tại Cồn Sơn, thành phố Cần Thơ. Kết quả cho thấy, Cồn Sơn có nhiều tiềm năng để phát triển DLSTCĐ, số lượt khách đến Cồn Sơn tăng hơn 10 lần, doanh thu du lịch tăng hơn 11,6 lần từ 2016 - 2019. Tuy nhiên, DLSTCĐ Cồn Sơn bị cản trở bởi nhiều yếu tố như nguồn nhân lực còn hạn chế, người dân làm du lịch một cách tự phát, chính sách quảng bá du lịch chưa hiệu quả, hạ tầng chưa đáp ứng tốt nhu cầu phát triển du lịch, việc liên kết trong phát triển du lịch còn yếu, công tác quảng bá và xúc tiến du lịch còn thiếu và sản phẩm du lịch chưa hấp dẫn.

Từ khóa: Cồn Sơn, du lịch sinh thái cộng đồng, thành phố Cần Thơ.

CURRENT SITUATION OF COMMUNITY ECO-TOURISM DEVELOPMENT IN CON SON, CAN THO CITY

Abstract: Community eco-tourism (CET) develops in conjunction with local people. Primarily using methods of field survey, interviewing tourists and local people doing CET, the article has assessed the current situation of development in Con Son, Can Tho city. The results show that Con Son has a lot of potential to develop CET. The number of visitors to Con Son increased 10 times and tourism revenue increased more than 11,6 times from 2016 to 2019. However, Con Son CET is hindered by factors such as limited human resources and people working at home, tourism promotion policies are not effective, infrastructure has not been developed and tourism development is poor, linkages in tourism development are still weak and tourism promotion struggles with a lack of attractive tourism products.

Key words: Con Son, community eco-tourism, Can Tho city.

1. Đặt vấn đề

Hiện nay, DLSTCĐ ngày càng phát triển, thu hút sự quan tâm của xã hội [1, 2, 3]. Theo Nicole Hausle và Wolfgang Strasdas (2009), đối với DLSTCĐ, chủ yếu là người dân địa phương đứng ra phát triển và quản lý, lợi ích kinh tế có được từ du lịch sẽ động lại nền kinh tế địa phương [5]. Theo tổ chức Responsible Ecological Social Tours (1997), DLSTCĐ là phương thức tổ chức du lịch về môi trường, văn hóa xã hội do cộng đồng sở hữu và quản lý, cho

phép khách du lịch nâng cao nhận thức và học hỏi về cộng đồng, về cuộc sống đời thường của họ [7]. DLSTCĐ đáp ứng những lợi ích kinh tế, góp phần đảm bảo những giá trị về bảo tồn tài nguyên [6]. Ngoài ra, DLSTCĐ còn hướng đến giải quyết các vấn đề xã hội và môi trường tại nơi phát triển du lịch [4].

Thành phố Cần Thơ có nhiều tiềm năng phát triển DLSTCĐ, có nhiều cảnh quan thiên nhiên đẹp, những giá trị văn hóa đặc sắc. Đặc biệt, Cần Thơ là trung tâm của vùng đồng bằng sông Cửu

Long nên có nhiều điều kiện thuận lợi để phát triển du lịch. Trong thời gian gần đây, DLSTCĐ tại Cần Thơ có nhiều khởi sắc, trong đó Cồn Sơn là ví dụ điển hình.

Cồn Sơn có nhiều tiềm năng tự nhiên và nhân văn trong phát triển DLSTCĐ như vườn trái cây, ao cá, món ăn ngon, phong tục tập quán địa phương... Nếu các tài nguyên này được đánh giá và khai thác đúng mức sẽ giúp cho ngành du lịch địa phương phát triển. Từ thực tế đó, việc nghiên cứu thực trạng phát triển DLSTCĐ ở Cồn Sơn là nhu cầu cần thiết để định hướng phát triển du lịch bền vững nơi đây.

Trên cơ sở đó, bài báo sẽ phân tích tiềm năng, thực trạng phát triển, nhận diện một số trở ngại trong phát triển DLSTCĐ tại Cồn Sơn.

2. Cơ sở dữ liệu và phương pháp nghiên cứu

- Cơ sở dữ liệu

Nguồn dữ liệu thứ cấp được thu thập qua việc nghiên cứu một số tài liệu là sách và bài báo khoa học về du lịch sinh thái, du lịch cộng đồng và du lịch bền vững. Việc nghiên cứu nguồn tư liệu thứ cấp cung cấp những lí luận về du lịch và DLSTCĐ.

Các số liệu sơ cấp được thu thập từ quá trình điều tra, khảo sát thực địa tại Cồn Sơn (tháng 03, tháng 4/2020).

- Phương pháp nghiên cứu

Phương pháp bản đồ

Phương pháp bản đồ được vận dụng nhằm xác định vị trí của Cồn Sơn trên bản đồ hành chính thành phố Cần Thơ. Những thông tin căn bản này góp phần đưa ra nhận định hợp lí về tiềm năng và thực trạng phát triển DLSTCĐ ở Cồn Sơn.

Phương pháp điều tra, khảo sát thực địa

Khảo sát 20 khách du lịch và 20 cư dân địa phương (người dân và chủ hộ làm DLSTCĐ). Khảo sát giúp làm rõ sự hài lòng của du khách đối với các hoạt động du lịch, đánh giá những

khó khăn, trở ngại trong việc phát triển DLSTCĐ tại địa phương.

Mặt khác, hoạt động phỏng vấn được tiến hành trên 16 khách thể tại Cồn Sơn (bao gồm 05 hộ dân làm du lịch, 05 hướng dẫn viên, 05 khách du lịch và 01 lãnh đạo địa phương). Nội dung phỏng vấn xoay quanh các chính sách hỗ trợ và định hướng phát triển, mức độ hài lòng của du khách, những khó khăn và giải pháp đối với các hộ hoạt động DLSTCĐ.

3. Kết quả nghiên cứu và thảo luận

3.1. Tiềm năng phát triển du lịch sinh thái cộng đồng tại Cồn Sơn

Cồn Sơn có tổng diện tích là 218 ha (diện tích phần nổi hơn 70 ha) thuộc khu vực 1, phường Bùi Hữu Nghĩa, quận Bình Thủy, thành phố Cần Thơ. Chiều dài thân cồn 3 km, phần rộng nhất (giữa cồn) 500 m, phần hẹp nhất (đuôi cồn) 150 m. Cồn Sơn là cù lao nằm giữa dòng sông Hậu, bốn mặt giáp sông nên được phù sa bồi đắp quanh năm (Hình 1).

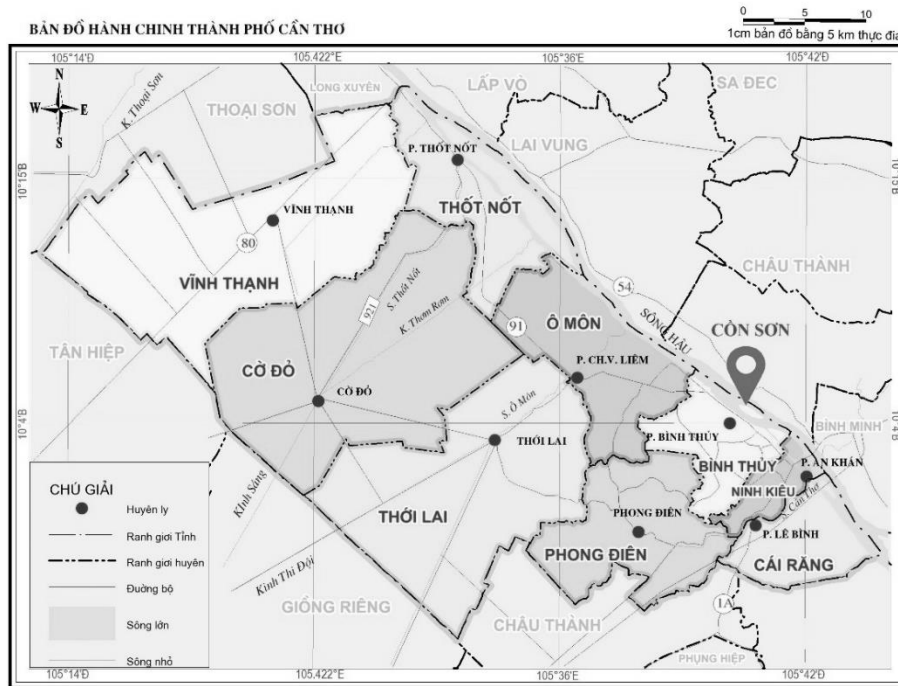
Gọi là Cồn Sơn vì khi mới được hình thành nơi đây có rất nhiều cây sơn. Nghề truyền thống ban đầu là khai thác nhựa sơn và lấy gỗ. Dần về sau nghề bị mai một, người dân bắt đầu chuyển sang trồng cây ăn trái và nuôi cá bè để tạo nguồn thu nhập.

Cồn nằm ở giữa lòng sông Hậu nên nguồn nước dồi dào, thuận lợi cho việc trồng cây ăn quả. Khí hậu mát mẻ quanh năm nên thích hợp cho việc phát triển DLSTCĐ. Nhiều hộ tận dụng nguồn nước tự nhiên để nuôi cá bè trên sông, kết hợp phát triển du lịch (bằng các quầy bán cá khô, tôm khô cho du khách). Hiện nay, một số vườn trái cây đã được hình thành và đưa vào khai thác DLSTCĐ (như vườn vú sữa Bơ Hồng cô Sáu, vườn nhãn và chôm chôm cô Năm Phước...).

Tài nguyên nhân văn của Cồn Sơn có vai trò quan trọng trong phát triển DLSTCĐ. Văn

hóa ẩm thực là một nét tiêu biểu (với các món ăn ngon như gỏi tép với bông điên điển, cá lóc nướng rơm, lẩu mắm, canh chua, cá rô kho tiêu...). Những giá trị văn hóa sông nước ghi dấu vào tín ngưỡng, tâm linh (trong đó Miếu

Bà chúa Xứ đã được xây dựng và thờ tự trên cồn gần 100 năm). Đặc biệt, người dân nơi đây rất thật thà, hiếu khách và nhiệt tình nên đã tạo được nhiều ấn tượng tốt đối với du khách cả trong và ngoài nước.

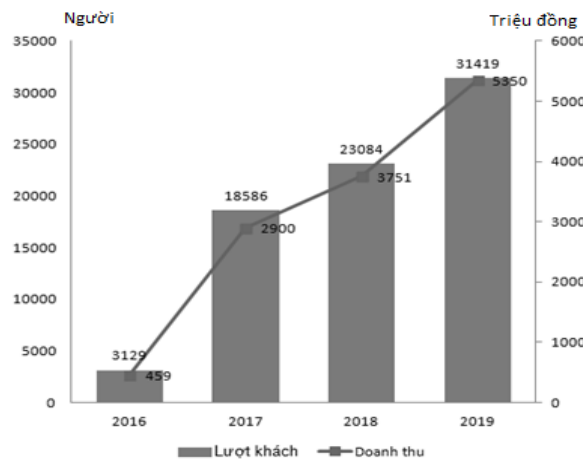

Hình 1. Vị trí Cồn Sơn trên bản đồ hành chính thành phố Cần Thơ

3.2. Thực trạng phát triển du lịch sinh thái cộng đồng Cồn Sơn

a. Lượt khách và doanh thu du lịch

Những minh chứng cụ thể về thực trạng phát triển DLSTCĐ Cồn Sơn được thể hiện rõ qua sự thay đổi về số lượt khách du lịch, doanh thu du lịch (Hình 2), sự hài lòng của du khách về các hoạt động du lịch nơi đây.

Hình 2. Lượt khách và doanh thu du lịch của Cồn Sơn giai đoạn 2016 – 2019

Nguồn: Câu lạc bộ Liên Thế hệ, 2019.

Dựa vào Hình 2, lượt khách đến Cồn Sơn năm 2019 đạt 31,42 nghìn lượt, tăng hơn 10 lần so với năm 2016. Trong giai đoạn 2016 - 2019, Cồn Sơn đã đón hơn 76,2 nghìn lượt khách (khách nội địa chủ yếu đến từ các tỉnh miền Bắc, trong số đó khoảng 70% đến từ Hà Nội).

Nguyên nhân do những năm gần đây, Cồn Sơn đã có những thay đổi về sản phẩm du lịch và cải thiện chất lượng dịch vụ. Đồng thời, các doanh nghiệp lữ hành bắt đầu liên kết với Cồn Sơn trong việc đẩy mạnh các chương trình quảng bá. Điều này giúp cho nhiều du khách tiếp cận đến du lịch Cồn Sơn một cách dễ dàng hơn.

Hoạt động du lịch ở Cồn Sơn đem lại lợi nhuận đáng kể trong giai đoạn 2016 - 2019, doanh thu năm 2016 dưới 0,5 tỉ đồng, đến năm

2019 đạt 5,35 tỷ đồng (tăng 11,6 lần so với năm 2016).

So sánh mối tương quan giữa số lượt khách và doanh thu cho thấy, doanh thu tăng nhanh hơn (11,6 lần), trong khi số lượt du khách chỉ tăng hơn 10 lần. Điều này thể hiện rằng mức chi tiêu của du khách cho du lịch Cồn Sơn tăng qua các năm.

b. Công tác quảng bá du lịch địa phương

Một chủ vườn cho biết, từ năm 2016 đến nay, việc quảng bá DLSTCĐ của Cồn Sơn còn rất hạn chế, gần như không có hoạt động nào đáng kể. Một trong những biểu hiện của sự hạn chế về công tác quảng bá du lịch địa phương này được minh chứng qua nguồn tiếp cận thông tin về du lịch Cồn Sơn (Bảng 1).

Bảng 1. Nguồn tiếp nhận thông tin về du lịch tại Cồn Sơn

Nguồn thông tin	Số lượt chọn	(%)
Website địa phương	3	15
Bạn bè, người thân	10	50
Công ty du lịch	2	10
Phương tiện truyền thông	13	65
Ấn phẩm hướng dẫn du lịch	1	5

Nguồn: Kết quả khảo sát, tháng 05/2020, n=20.

Kết quả khảo sát ở Bảng 1 cho thấy, có đến 50% du khách được khảo sát cho rằng họ biết đến du lịch nơi đây qua bạn bè và người thân. Đặc biệt, 65% du khách tiếp cận thông tin du lịch Cồn Sơn qua phương tiện truyền thông (mạng xã hội). Ngược lại, nguồn thông tin du lịch được khách tiếp nhận qua ấn phẩm hướng dẫn du lịch, các công ty du lịch và website địa phương lại rất hạn chế (lần lượt 5%, 10% và 15%). Điều này cho thấy, cả chính quyền địa phương và hộ dân làm du lịch cần quan tâm nhiều hơn về việc quảng bá dịch vụ và sản phẩm du lịch, đặc biệt là qua các kênh thông tin chính thống và phù hợp với thị hiếu của du khách.

Hiện nay, du lịch Cồn Sơn đang từng bước được cải thiện về công tác quảng bá và tổ chức

thêm nhiều hoạt động du lịch mới, thân thiện với môi trường, liên kết với các công ty lữ hành và công ty điều hành du lịch để đưa Cồn Sơn đến gần với du khách hơn, đặc biệt là khách quốc tế. Các cơ quan chức năng quận Bình Thủy thường xuyên trao đổi, hướng dẫn và tập huấn để giúp người dân phát triển DLSTCĐ theo hướng thân thiện và an toàn, đáp ứng nhu cầu của du khách.

c. Nhân lực ngành du lịch

Theo thống kê của Ban điều hành Câu lạc bộ Liên Thế hệ, Cồn Sơn có 30 nhân viên phục vụ du lịch, trong đó có 4 người thành thạo tiếng Anh và tiếng Hàn, 5 người thành thạo tiếng Pháp (tất cả họ đều là thuyết minh viên). Các nhân lực của Ban điều hành và quản lý được đánh giá là có thái độ thân thiện, trách nhiệm với công việc.

Đội ngũ nhân viên hoàn toàn là người dân địa phương gắn bó qua nhiều thế hệ nên có sự am hiểu tốt về cộng đồng.

Bản chất của DLSTCĐ là xuất phát từ cộng đồng và do cộng đồng trực tiếp khai thác, phát triển nên nguồn nhân lực tại chỗ đóng vai trò quan trọng. Vì thế, cải thiện năng lực cộng đồng là yêu cầu tất yếu. Từ lâu, người dân đã thu hút du khách bởi tính cách đặc thù của dân vùng sông nước chân chất, mộc mạc, nhiệt tình, hiếu khách và thân thiện. Những đặc điểm tính cách này nếu được đi kèm với sự am hiểu trong cách làm du lịch sẽ tạo nên nguồn nhân lực đủ mạnh trong khai thác lợi thế sẵn có của Cồn Sơn. Vì vậy, cần cập nhật những thông tin về xu hướng du lịch, phổ biến những mô hình tiêu biểu, kiến thức về cách thức phát triển DLSTCĐ cho những người làm du lịch. Đồng thời, thường xuyên đánh giá và đúc kết kinh nghiệm từ thực tế phát triển du lịch địa phương.

d. Công tác điều hành và phát triển du lịch sinh thái cộng đồng ở Cồn Sơn

Việc phát triển DLSTCĐ ở địa phương vẫn được định hướng chung bởi các chính sách chung của thành phố Cần Thơ, trong đó Cồn Sơn được trao quyền quyết định các chiến lược phát triển riêng. Điều này được thể hiện ở sự ra đời và phát triển Câu lạc bộ Liên Thế hệ với vai trò điều phối các hoạt động DLSTCĐ. Chủ nhiệm

Câu lạc bộ và các thành viên có trách nhiệm nghiên cứu, phát triển sao cho du lịch Cồn Sơn đi đúng định hướng với mục tiêu là DLSTCĐ. Nói cách khác, phát triển du lịch Cồn Sơn phải gắn liền với bảo tồn môi trường tự nhiên và văn hóa địa phương.

Việc phân công phát triển dịch vụ được thực hiện trên tinh thần dựa vào lợi thế của hộ dân làm du lịch (ví dụ: hộ có vườn cây thì hướng dẫn khách tham quan và thưởng thức trái cây, hộ có ao cá thì tổ chức cho khách tham quan ao cá, hộ có chuyên môn về làm bánh dân gian thì hướng dẫn khách trải nghiệm làm bánh và thưởng thức bánh dân gian...). Cứ như vậy, hoạt động du lịch nơi đây được vận hành qua sự liên kết cộng đồng để mang đến những dịch vụ du lịch trong một chu trình trải nghiệm. Đặc biệt, cư dân trong cộng đồng đều được phân công trách nhiệm trong việc thực hiện nhiệm vụ (từ hướng dẫn, phục vụ, hỗ trợ, thuyết minh cho du khách). Điều này tạo cho du khách cảm giác thân thiện, gần gũi, giúp cho người dân ý thức tốt hơn trong việc phát triển du lịch gắn với bảo tồn các giá trị tự nhiên và văn hóa.

e. Sự hài lòng của du khách

Việc đánh giá sự hài lòng của du khách đối với du lịch Cồn Sơn là yêu cầu tất yếu, giúp nhìn thấy rõ hơn thực trạng phát triển du lịch nơi đây (Bảng 2).

Bảng 2. Mức độ hài lòng của du khách về các hoạt động tham quan, trải nghiệm

Hoạt động du lịch	Mức độ đánh giá (%)					Điểm trung bình
	1*	2	3	4	5	
Tham quan bè cá	0	0	25	45	30	4,05
Xem cá lóc bay	5	0	10	50	35	4,10
Tham quan vườn trái cây	0	0	15	40	45	4,30
Tát mương bắt cá	0	0	20	55	25	4,05
Thưởng thức đờn ca tài tử	0	0	30	30	40	4,10
Dự tiệc bánh dân gian	0	0	5	55	40	4,35
Trải nghiệm làm bánh	0	0	10	45	45	4,35

*Chú thích: 1-Rất không hài lòng; 2-Không hài lòng; 3-Bình thường; 4-Hài lòng; 5-Rất hài lòng.

Nguồn: Kết quả khảo sát, tháng 05/2020, n=20.

Kết quả khảo sát 20 du khách cho thấy, đa số khách du lịch hài lòng và rất hài lòng đối với các hoạt động DLSTCĐ Cồn Sơn. Trong đó, dự tiệc bánh dân gian, trải nghiệm làm bánh và tham quan các vườn trái cây là những hoạt động tham quan, trải nghiệm tại cộng đồng được nhiều du khách đánh giá cao (điểm trung bình lần lượt là 4,35, 4,35 và 4,10).

Lý giải cho điều này có thể hiểu rằng ẩm thực luôn là yếu tố dễ thu hút du khách. Việc trải nghiệm và thưởng thức bánh dân gian, tham quan và thưởng thức trái cây vừa mang giá trị ẩm thực, vừa hàm chứa trong nó nét đặc sắc của văn hóa địa phương. Một du khách cho biết *“Tôi chưa bao giờ được làm bánh như vậy. Việc này làm cho tôi cảm thấy rất thú vị và hào hứng. Hy vọng tôi có dịp quay lại để có thể làm được những chiếc bánh đẹp hơn”*.

Ngoài ra, xem cá lóc bay và thưởng thức đờn ca tài tử cũng được khách du lịch đánh giá cao (có cùng điểm trung bình là 4,10/5,00 điểm). Nhiều du khách cho rằng hoạt động xem cá lóc bay khá thú vị và mới lạ nên họ cảm thấy thích thú khi tham quan.

Tuy nhiên, có 5% du khách rất không hài lòng về sự hấp dẫn của hoạt động xem cá lóc bay (do ý tưởng này không lý thú và cách thức tiến hành, tổ chức thiếu chuyên nghiệp). Du khách này cho biết *“Mặc dù việc xem cá lóc bay khá vui nhưng ý tưởng này bị lặp lại đối với một số điểm du lịch của vùng đồng bằng sông Cửu Long. Riêng Cần Thơ cũng có vài điểm du lịch có tổ chức xem cá lóc bay như vậy. Bên cạnh đó, việc tổ chức thiếu chuyên nghiệp nên không khí ồn ào”*.

Từ ý kiến của đáp viên cho thấy, Cồn Sơn cần có những dịch vụ và sản phẩm du lịch đặc thù, độc đáo. Bên cạnh đó, hoàn thiện hơn khâu tổ chức cũng rất cần thiết, giúp cải thiện sự hài lòng của du khách.

Đối với hoạt động đờn ca tài tử, cần có sự đổi mới và biến tấu về hình thức, vì nhiều du khách có sự khác nhau về văn hóa sẽ khó cảm nhận và hòa nhập với loại hình nghệ thuật truyền thống này.

Tham quan bè cá và tát mương bắt cá (đạt 4,05/5,00 điểm) là hai hoạt động có ít du khách cảm thấy hài lòng nhất. Khi được yêu cầu giải thích, nhiều du khách chia sẻ rằng, hoạt động tham quan bè cá không mới lạ và việc tát mương bắt cá dù thú vị nhưng việc tổ chức lại kém thu hút du khách. Một du khách cho biết *“Trải nghiệm bắt cá rất vui nhưng tôi có cảm nhận mọi thứ được bố trí sẵn nên không còn thú vị và hào hứng lắm. Tôi nghĩ cần làm sao để khách du lịch trải nghiệm hoạt động này một cách tự nhiên nhất có thể”*.

Theo kết quả nghiên cứu, những điều làm cho du khách chưa thực sự hài lòng liên quan đến tính chuyên nghiệp trong tổ chức và điều hành các hoạt động, tiếp cận nhu cầu mới của du khách. Để các hoạt động DLSTCĐ ở Cồn Sơn phát triển nhanh và bền vững, những hạn chế này cần được quan tâm và khắc phục.

3.3. Những kết quả và các mặt hạn chế trong phát triển du lịch sinh thái cộng đồng ở Cồn Sơn

3.3.1. Những kết quả đạt được

- Thành lập được Câu lạc bộ Liên Thế hệ như một tổ chức điều hành trực tiếp các hoạt động du lịch của địa phương. Ngoài ra, Câu lạc bộ còn chỉ đạo, tư vấn cho hộ làm du lịch những xu hướng phát triển du lịch mới, giúp cộng đồng đáp ứng kịp thời và tốt hơn nhu cầu của thị trường.

- Bảo tồn được hệ sinh thái và môi trường tự nhiên. Với cách phân cấp và phân công trong phát triển DLSTCĐ, mỗi hộ dân làm du lịch đều phải bảo tồn môi trường tự nhiên không chỉ trên diện tích đất của họ mà còn của cả cồn đất này.

Chỉ có bảo tồn mới tạo nên sự liên kết không gián đoạn trong chuyến tham quan của du khách, mang lại sự hấp dẫn du lịch. Nói cách khác, bất kì sự tác động nào đến môi trường tự nhiên đều là mối đe dọa đến phát triển du lịch địa phương.

- Giữ gìn và quảng bá tốt những giá trị văn hóa địa phương. Theo Chủ nhiệm Câu lạc bộ Liên Thế hệ, người dân luôn có ý thức tốt trong việc giữ gìn những giá trị văn hóa đã được hình thành từ xa xưa, tạo nên một nét văn hóa rất riêng của Cồn Sơn. Tinh thần gìn giữ và bảo tồn giá trị văn hóa như vậy đã làm cho nhiều du khách cảm thấy hứng thú và cùng tôn trọng những giá trị riêng biệt nơi đây (ví dụ: một số du khách nước ngoài rất thích trải nghiệm các tập quán và lối sinh hoạt trên cồn này như mặc áo bà ba, đeo khăn rằn, lội mương bắt cá, làm bánh dân gian...).

- Tạo thêm thu nhập và cải thiện chất lượng cuộc sống. Ông Bảy- chủ bè cá cho biết *“Nhờ các hoạt động DLSTCĐ mà bản thân tôi và người dân nơi đây có thêm thu nhập. Vì vậy, những năm gần đây kinh tế gia đình ổn định và khá hơn rất nhiều”*. Như vậy, phát triển DLSTCĐ đã mở ra một bước ngoặt mới trong việc bảo tồn các giá trị tự nhiên và văn hóa địa phương, giúp cải thiện chất lượng cuộc sống cho cộng đồng.

- Nguồn thu từ các hoạt động du lịch đã có tác động tích cực, giúp cộng đồng nâng cao nhận thức, từ đó khuyến khích họ thực thi tốt hơn các giải pháp bảo tồn giá trị tự nhiên và văn hóa tại địa phương.

3.3.2. Một số hạn chế

- Việc liên kết phát triển du lịch Cồn Sơn với các tuyến điểm khác của Cần Thơ chưa chặt chẽ. Hơn một nửa du khách được phỏng vấn cho biết, trong chuyến tham quan Cần Thơ thì Cồn Sơn là điểm tham quan tự phát (được bạn bè giới thiệu đưa vào lịch trình). Mặt khác, điều này cũng thể

hiện sự hạn chế trong liên kết phát triển DLSTCĐ giữa Cồn Sơn với doanh nghiệp và các tổ chức du lịch tại địa phương.

- Vai trò của chính quyền địa phương còn chưa được thể hiện rõ trong qui hoạch tổng thể và liên kết phát triển, đầu tư cơ sở hạ tầng du lịch... Ví dụ, chủ vườn nào có vườn cây thì phát triển vườn cây và mô hình tham quan vườn cây ăn trái, ở đâu có ao cá thì đẩy mạnh mô hình tham quan ao cá cho du lịch. Mặt khác, việc xây dựng cầu khỉ cũng xuất phát từ nhu cầu đi lại của người dân chứ không nằm trong qui hoạch của địa phương. Điều này một mặt bộc lộ sự thuần túy về các giá trị tự nhiên và văn hóa địa phương nhưng lại gây ảnh hưởng đến phát triển du lịch.

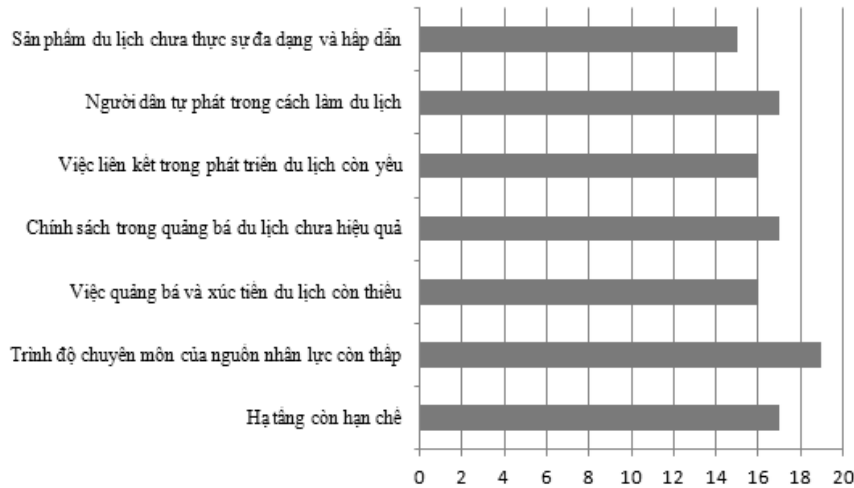
- Mức độ chênh lệch trong nhận thức DLSTCĐ chưa được cải thiện tốt nên tạo ra nhiều bất cập chưa được giải quyết. Khi được phỏng vấn, chủ nhà vườn Song Khánh chia sẻ *“Mặc dù địa phương chỉ có khoảng hơn 300 người và chỉ có khoảng 20 hộ dân làm du lịch nhưng bất đồng quan điểm từ sự chênh lệch trong nhận thức tạo ra nhiều mâu thuẫn”*. Cụ thể, những mâu thuẫn xuất phát từ cách thức phát triển sinh kế và phát triển du lịch do lợi ích có sự khác nhau giữa các hộ dân (ví dụ: một số hộ dân làm du lịch nhận thức được việc bảo vệ sinh thái và đặc thù văn hóa, đồng thời thấy rõ những lợi ích trong việc phát triển DLSTCĐ).

- Chưa tạo ra sự liên kết nội bộ giữa các hộ dân làm du lịch. Nguyên nhân của vấn đề này là những bất cập liên quan đến lợi ích kinh tế. Lợi ích kinh tế thu về khác nhau do hiệu quả dịch vụ du lịch của mỗi hộ dân khác nhau. Trong trường hợp này, sự định hướng và gắn kết của Câu lạc bộ Liên Thế hệ và chính quyền sở tại đóng vai trò quan trọng, góp phần cân đối lại lợi ích kinh tế và tạo điều kiện để các hộ dân

liên kết với nhau trong phát triển dịch vụ du lịch ở Cồn Sơn.

3.4. Một số yếu tố cản trở sự phát triển du lịch sinh thái cộng đồng Cồn Sơn

Khi được yêu cầu chia sẻ về những khó khăn và trở ngại trong phát triển DLSTCĐ tại Cồn Sơn, nhiều hộ dân làm du lịch cho rằng, có nhiều yếu tố ảnh hưởng, trong đó có 7 yếu tố cản trở được xem là tiêu biểu nhất (Hình 3).

Hình 3. Những yếu tố cản trở sự phát triển du lịch sinh thái cộng đồng Cồn Sơn

Nguồn: Kết quả khảo sát, tháng 05/2020, n = 20.

Mặc dù có những lí giải khác nhau, nhưng tất cả các hộ làm du lịch đều đưa ra được khá đầy đủ căn cứ để bảo vệ quan điểm của mình. Ví dụ, một nhà vườn khẳng định rằng “Đa số khách du lịch đến đây là nhờ bạn bè và người thân từng đến chia sẻ lại thông tin”. Một nhà vườn khác lại nhấn mạnh rằng “Vào mùa mưa, việc đi lại ở cồn khá khó khăn, đây cũng là một trở ngại lớn ảnh hưởng đến quyết định của du khách đến với Cồn Sơn”.

Ở góc nhìn của người quản lý du lịch Cồn Sơn, một ý kiến nhấn mạnh rằng “Do hoạt động DLSTCĐ ở Cồn Sơn còn mang tính tự phát nên sản phẩm du lịch khá giống nhau và thiếu độc đáo. Tư duy cá thể trong việc làm du lịch không tạo ra được những lợi thế so sánh đặc biệt cho du lịch địa phương này. Gần như nhà vườn nào cũng có dịch vụ tham quan và thưởng thức trái

cây tại vườn, thưởng thức ẩm thực địa phương, tham gia tiệc bánh dân gian”.

Từ những điều phân tích trên, chính quyền địa phương, các cơ quan chức năng cũng như các cá nhân, tổ chức làm du lịch cần quan tâm đến việc hoạch định chính sách, định hướng cụ thể nhằm khai thác tối đa tiềm năng. Điều này giúp nâng cao thu nhập và ổn định cuộc sống người dân, góp phần quảng bá nét đặc thù trong phát triển DLSTCĐ tại Cồn Sơn.

4. Kết luận và khuyến nghị

Cồn Sơn có nhiều tiềm năng và lợi thế để phát triển DLSTCĐ. Trong những năm gần đây, du lịch Cồn Sơn đã có nhiều thay đổi tích cực, lượng khách tăng hơn 10,0 lần và doanh thu du lịch tăng hơn 11,6 lần giai đoạn 2016 - 2019.

Tuy vậy, việc phát triển DLSTCĐ nơi đây còn nhiều trở ngại và chưa phát triển tương

xứng với tiềm năng, bởi nhiều yếu tố tác động như người dân làm du lịch một cách tự phát, hạ tầng hạn chế, việc liên kết trong phát triển du lịch còn yếu, công tác quảng bá và xúc tiến du lịch còn thiếu, sản phẩm du lịch chưa thực sự hấp dẫn.

Để phát triển DLSTCĐ Cồn Sơn, xin khuyến nghị một số nội dung sau:

- Chính quyền địa phương cần: đầu tư cải thiện cơ sở hạ tầng, nâng cấp và mở rộng các tuyến đường chính đến các điểm du lịch trên cồn; hỗ trợ nguồn vốn cho các hoạt động xúc tiến, quảng bá hình ảnh Cồn Sơn; tập huấn, nâng cao kiến thức, kỹ năng làm du lịch cho người dân; tăng cường quy hoạch và quản lý hoạt động

du lịch để hạn chế tình trạng trùng lặp sản phẩm DLSTCĐ trên địa bàn.

- Cơ sở kinh doanh cần: tăng cường quảng bá hình ảnh Cồn Sơn đến với du khách; tạo cầu nối giữa du khách với điểm tham quan du lịch.

- Cộng đồng địa phương cần: học tập, trau dồi kiến thức và kỹ năng, tiếp thu kinh nghiệm về cách làm du lịch nói chung và DLSTCĐ nói riêng; giữ gìn và bảo vệ môi trường du lịch, nâng cao trách nhiệm trong việc giảm thiểu tác động tiêu cực đến môi trường.

- Khách du lịch cần: tham gia du lịch một cách có trách nhiệm với cộng đồng địa phương; mạnh dạn nêu ý kiến, ngăn chặn những hành vi tác động tiêu cực đến cộng đồng và sự phát triển DLSTCĐ tại địa phương.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bùi Thị Hải Yến và cộng sự (2012), *Du lịch cộng đồng*, NXB. Giáo dục Việt Nam.
2. Lê Huy Bá và Thái Lê Nguyên (2006), *Du lịch sinh thái* (Eco-tourism), NXB. Khoa học và Kỹ thuật.
3. Nguyễn Đình Hòa và Vũ Văn Hiếu (2001), *Du lịch bền vững*, NXB. Đại học Quốc gia Hà Nội, Hà Nội.
4. Nguyễn Văn Thuật (2016), *Ý kiến mới về du lịch sinh thái*, Tạp chí khoa học - Trường Đại học Đồng Nai, số 01/2016.
5. Nicole Hausle & Wolfgang Strasdas (2009), *Community – based sustainable tourism a reader*.
6. Okazaki, E. (2008). *A community-based tourism model: Its conception and use*, Journal of sustainable tourism, No 16(5), 2008, 511-529.
7. Responsible Ecological Social Tours (1997). *Community - based tourism handbook*.

Thông tin tác giả:

Trịnh Chí Tâm, GV Khoa Sư phạm - Trường Đại học Cần Thơ
Trần Thị Mỹ Đức, SV ngành Sư phạm Địa lý khóa 42 - Trường Đại học Cần Thơ
Địa chỉ: phường An Phú, quận Ninh Kiều, thành phố Cần Thơ
Email: tctham@ctu.edu.vn; ĐT: 0985 740 303

Nhật ký tòa soạn

Ngày nhận bài: 22/6/2021
Biên tập: 9/2021